

EURÓPSKA ÚNIA A POČIATKY MÝTNEHO SYSTÉMU NA SLOVENSKU

EUROPEAN UNION AND BEGINNING OF TOLL SYSTEM IN SLOVAKIA

Peter Grendel¹

Anotace: Daný príspevok je venovaný problematike mýtného systému v SR. Príspevok sa zaoberá východiskami Európskej Únie v danej oblasti a situáciou na Slovensku. V súčasnosti sa nachádzame v právnom stave v ktorom máme platný a účinný zákon o elektronickom výbere mýta za užívanie vymedzených úsekov pozemných komunikácii, avšak bez praktickej aplikácie z dôvodu nevybudovania daného systému. Pozitívom je definovanie daného systému a jeho základných pojmov. Príspevok sa venuje aj doteraz platnej forme úhrady formou diaľničných známok.

Klíčová slova: Mýto, smernica, elektronický výber mýta, palubná jednotka.

Summary: This paper is concentrated on problems with toll system in SR. It's also deals with bases attitude EU in this area and situation in Slovakia. At the present time Slovakia has act which deals exactly with electronic toll system for using a certain parts of ground roads but without practical application by reason of not build up toll system. Advantage is definition of this system and his basic terms. This paper is concentrated also on until now valid system – system of car-sticker.

Key words: Toll, directive, electronic system of toll, on board unit

ÚVOD

Európska únia presadzuje jednotný systém spoplatňovania a financovania dopravnej infraštruktúry. Tento jednotný integrovaný systém platieb za používanie cestnej infraštruktúry s vedľajším produktom poskytovania platených služieb bude mať aj nezanedbateľný politický aspekt, možnosť ovplyvňovať a regulovať dopravu. Zavedenie spravodlivejšieho spoplatnenia užívateľov cestnej infraštruktúry je riešenie financovania rozvoja ich priamymi užívateľmi a hlavne tými, ktorí ju najviac zaťažujú a poškodzujú životné prostredie. Kľúčové dokumenty Európskeho spoločenstva v danej oblasti sú:

1. **smernica** Európskeho parlamentu a Rady **1999/62/ES** zo 17. júna 1999 o poplatkoch za používanie určitej dopravnej infraštruktúry ťažkými nákladnými vozidlami (Eurovignette),

¹ Ing. Peter Grendel, PhD. , Technická Univerzita Košice, Fakulta BERG, Ústav logistiky priemyslu a dopravy, email: grendel@grendel.sk, Trieda SNP 42, 04011 Košice

2. Legislatívne uznesenie Európskeho parlamentu o **spoločnej pozícii** prijatej Radou na účely prijatia smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 1999/62/ES o poplatkoch za používanie určitej dopravnej infraštruktúry ťažkými nákladnými vozidlami (**9856/2005 – C6-0274/2002003/0175(COD)**), príloha III, schválené Európskym parlamentom 15. 12. 2005,
3. **smernica 2004/52/ES** Európskeho parlamentu a Rady z 29. apríla 2004 o interoperabilite elektronických cestných mýtnych systémov v spoločenstve.

1. DOTERAJŠÍ SYSTÉM SPOPLATŇOVANIA FORMOU DIALNIČNEJ NÁLEPKY

Užívanie vymedzených úsekov diaľnic a ciest pre motorové vozidlá na Slovensku je od roku 1996 možné po zaplatení úhrady formou úhrady za používanie týchto komunikácií v zmysle zákona č. 135/1961 Zb. o pozemných komunikáciách (cestný zákon) v znení neskorších predpisov. Úhrada je vyberaná formou **zakúpenia diaľničnej nálepky bez ohľadu na čas užívania a na počet vykonaných jazd**. Spôsob označenia úsekov diaľnic a ciest pre motorové vozidlá, ktorých užívanie podlieha úhrade, vzor nálepky a spôsob jej umiestnenia na motorovom vozidle ustanovuje vyhláška č. 645/2005 Z. z. V súlade s postupnou harmonizáciou s legislatívou platnou v štátoch EU boli ročné nálepky pôvodne pre 5 kategórií vozidiel od roku 2000 zmenené pre 4 kategórie vozidiel a doplnené nálepkami na kratšie časové obdobie. Krátkodobé 15 dňové nálepky boli v roku 2000 zavedené len pre kategórie vozidiel do 3,5 t, v roku 2001 boli zavedené krátkodobé diaľničné nálepky pre kategórie vozidiel od 3,5 do 12 t a nad 12 t, v roku 2002 boli zavedené tri kategórie do 3,5 t, od 3,5 do 12 t a nad 12 t a krátkodobá nálepka na 1 deň pre vozidlá nad 12 ton.

Keďže samotná konštrukcia tejto úhrady je nezlučiteľná s princípom spoplatnenia za prejazdenú vzdialenosť, zavádza sa do nášho právneho poriadku nový druh úhrady tkzv. **cestné mýto**. Tento zákon okrem iného konštatuje, že súčasťami diaľnic, ciest a miestnych komunikácií **nie sú zariadenia na elektronický výber mýta** a kontrolu elektronického výberu mýta, najmä stavby, portály, brány, stožiare, technológie určené na elektronický výber mýta a kontrolu elektronického výberu mýta. Vlastník diaľnice, cesty pre motorové vozidlá a cesty I. triedy je povinný v nevyhnutnom rozsahu za jednorazovú úhradu strpieť právo správcu elektronického výberu mýta alebo ním poverenej osoby na umiestnenie, údržbu a správu zariadení na elektronický výber mýta a kontrolu elektronického výberu mýta, vrátane ich pripojenia na technickú infraštruktúru a inžinierske siete.

2. MÝTNY SYSTÉM – ZÁKONNÁ ÚPRAVA

Národná rada SR schválila zákon č. 25/2007 Z.z. o elektronickom výbere mýta za užívanie vymedzených úsekov pozemných komunikácií a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý je účinný od 1.4.2008. Tento zákon ustanovuje nové úpravy právneho prostredia a právnych podmienok, ktoré zabezpečia interoperabilitu mýtnych systémov v rámci spoločenstva a budú základným podkladom aj pre podmienky na technickú realizáciu zavedenia nového systému spoplatnenia podľa prejazdenej vzdialenosti a výber poplatku bez zastavenia vozidla – elektronický výber mýta pre vozidlá nad 3,5 t. Pre vozidlá do 3,5 t

zostane naďalej povinnosť úhrady za užívanie vymedzených úsekov diaľnic a ciest pre motorová vozidlá formou zakúpenia nálepky.

Zákon 25/2007 Z.z. o elektronickom mýte ustanovuje práva a povinnosti užívateľov mýtom spoplatnených vymedzených úsekov:

1. diaľnic,
2. ciest pre motorové vozidlá a
3. paralelných ciest, do ktorých sa môže odkloniť doprava z transeurópskej cestnej siete, a ktoré priamo konkurujú určitým častiam tejto siete, a taktiež
4. podmienky pôsobnosti orgánov štátnej správy, správcu výberu mýta, výkonu kontroly a zodpovednosť za porušenie povinností ustanovených týmto zákonom.

Zákon vymedzuje platiteľa mýta a návrh vozidiel oslobodených od úhrady mýta. Základné podmienky platby mýta vychádzajú zo zahraničných skúseností a princípu čo najjednoduchšieho platobného systému. Realizácia platby na základe stanovenia prejdenej vzdialenosti bude možná len elektronicky cez palubnú jednotku OBU (on board unit), povinne umiestnenú a aktivovanú vo vozidle.

Podrobné vymedzenie mýtom spoplatnených úsekov ciest v súlade so smernicou 1999/62/ES a jej novelou **stanoví Ministerstvo dopravy, pôšt a telekomunikácií SR** všeobecne záväzným právnym predpisom. Zákon ustanovuje spoplatnenú kategóriu motorových vozidiel nad 3,5 t, čo je v súlade s platnými smernicami EÚ. V stanovenej kategórii vozidiel budú spoplatnení všetci užívatelia, bez ohľadu na krajinu, v ktorej je vozidlo registrované. Sadzba mýta za 1 kilometer mýta bude na základe výpočtu priemernej hodnoty mýta podľa platnej smernice vymedzená **nariadením vlády SR**. Meniť sa budú sadzby v závislosti od kategórie vozidla, počtu náprav a emisnej triedy vozidla. Kompetencie na vykonávanie kontroly platiteľov mýta počas užívania spoplatnenej cesty vykonávajú poverené osoby v spolupráci s útvarmi Policajného zboru. Poverené osoby sú oprávnené na mieste v čase kontroly vybrať vypočítanú sumu mýta, v prípade nezistenia skutočne prejdenej trasy bude mýto vypočítané vo výške odpovedajúcej trase 200 km príslušnej kategórie vozidla. Orgánom na vydanie všeobecne záväzných právnych predpisov potrebných na vykonanie tohto zákona **je Ministerstvo dopravy, pôšt a telekomunikácií SR**.

Pripravovaný systém elektronického výberu mýta bude realizovaný v súlade so smernicou 2004/52/ES o interoperabilite elektronických cestných systémov spoplatnenia v spoločenstve a smernicou 2006/38/ES, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 1999/62/ES o poplatkoch za používanie určitej dopravnej infraštruktúry ťažkými nákladnými vozidlami. Systém bude technicky, ale aj finančne prepojitelný so zaistením spracovania osobných údajov potrebných pre zúčtovanie v súlade s pravidlami ochrany slobody a základných práv súkromia v zmysle smerníc 95/46/ES a 2002/58/ES.

Elektronický mýtny systém bude môcť využívať niektorú z technológií spoplatňovania a to:

1. satelitné určenia polohy,
2. mobilné komunikácie podľa normy GSM – GPRS,
3. 5,8 GHz. mikrovlnnú technológiu a taktiež,
4. ich kombinácie.

Elektronický výber mýta predpokladá: povinné umiestnenie palubného zariadenia vo vozidle na:

1. stanovenie prejdenej vzdialenosti,
2. výšky mýta a
3. automatického od účtovania mýta a
4. umožní aj elektronickú kontrolu platby mýta.

3. ZÁKLADNÉ POJMY

Elektronický výber mýta, je definovaný ako elektronická úhrada sumy vypočítanej podľa kategórie vozidla za vzdialenosť prejazdu po vymedzenom úseku ciest a vzťahuje sa na všetky motorové vozidlá s celkovou hmotnosťou nad 3,5 tony alebo jazdné súpravy s celkovou hmotnosťou nad 3,5 tony určené na prepravu tovaru a na všetky motorové vozidlá umožňujúce prepravu viac ako deviatich osôb vrátane vodiča. Vo všeobecnosti je osobou povinnou platiť mýto prevádzkovateľ vozidla.

Palubnou jednotkou je prístroj s minimálnou interoperabilitou na vykonávanie mýtnych transakcií použitím niektorej z technológií satelitného určovania polohy alebo mobilných komunikácií GSM-GPRS, alebo 5, 8 GHz mikrovlnovej technológie.

Sadzby mýta za 1 km vymedzeného úseku cesty budú určené v nasledujúcich kategóriách:

1. pre vozidlá od 3,5 tony do 12 ton celkovej hmotnosti,
2. pre vozidlá s celkovou hmotnosťou 12 ton a viac a,
3. pre vozidlá umožňujúce prepravu viac ako deviatich osôb.

Príslušné sadzby, ako už bolo uvedené, budú určené Vládou Slovenskej republiky **formou nariadenia** a metóda výpočtu mýta musí zohľadňovať počet náprav vozidla a minimálne jeho emisnú triedu EURO.

Mýto je príjmom Národnej diaľničnej spoločnosti, ktorá je povinná použiť ho na investície do výstavby a údržby diaľničnej infraštruktúry. Národná diaľničná spoločnosť je tiež správcom výberu mýta a je povinná vybudovať platobné miesta na úhradu mýta v hotovosti alebo platobnými kartami. Ďalej je Národná diaľničná spoločnosť povinná zabezpečiť, aby mohli platitelia mýta umiestniť vo svojich vozidlách palubné jednotky umožňujúce platenie mýta. Aby mohol byť vybudovaný systém elektronického výberu mýta, Ministerstvo dopravy, pôšt a telekomunikácií (resp. Národná diaľničná spoločnosť) vyhlási výberové konanie na dodanie systému elektronického výberu mýta. Na rozdiel od Českej republiky, ktorá má funkčný systém elektronického výberu mýta od 1. januára 2007, v Slovenskej republike je ešte potrebné prijať rezortné vykonávacie predpisy, ktoré sú stále v štádiu príprav.

Pre porovnanie, v Českej republike, kde sa na výber mýta používa mikrovlnná technológia, ubehlo od vyhlásenia výberového konania na dodávateľa systému elektronického výberu mýta po jeho spustenie približne jeden a pol roka, pričom toto výberové konanie bolo predmetom viacerých súvisiacich správnych a súdnych konaní iniciovaných neúspešnými uchádzačmi o dodanie mýtného systému. Podľa dostupných informácií sa spustenie systému

elektronického výberu mýta v Slovenskej republike predpokladá koncom roku 2008 resp. začiatkom roku 2009.

ZÁVER

Potreba mýtného systému na Slovensku je potrebná nielen z hľadiska harmonizácie našich právnych predpisov z právom ES/EU, ale najmä preto, že samotná úhrady formou diaľničnej nálepky je nezlučiteľná s princípom spoplatnenia za prejazdenú vzdialenosť. Nemenej zanedbateľným je aj finančný efekt, napr. na prvú miliardu potreboval v ČR mýtny systém 70 dní, na druhú o tri menej a na tretiu len 63 dní.

Plne elektronický systém výberu mýta sa v súčasnosti používa v 15 krajinách Európy - v Nemecku, Rakúsku, Švajčiarsku, Českej republike, Poľsku, Chorvátsku, Turecku, Srbsku, Macedónsku, Švédsku, Nórsku, Dánsku a v krajinách Beneluxu (Holandsko, Luxembursko a Belgicko). Štáty Beneluxu, spoločne s Dánskom a Švédskom, však na svojich spoplatnených diaľniciach a rýchlostných komunikáciách nemajú zavedené výkonové spoplatnenie ale časové. To znamená, že systém elektronického mýta v uvedených štátoch funguje, no vodiči mýtnu neplatia na základe prejazdených kilometrov, ale v závislosti od času, ktorý na vymedzenom úseku cestnej komunikácie pobudnú.

Elektronický výber mýtnych poplatkov za súčasného využívania mýtnic a závor funguje v Portugalsku, Španielsku, Francúzsku, Slovinsku a tiež Taliansku a Grécku. Vybrané cestné mosty spoplatňuje Dánsko, Švédsko, Nórsko a Turecko. Najrozsiahljší mýtny systém na svojom území prevádzkujú 4 európske štáty - Švajčiarsko (kombinácia mikrovlnného a satelitného systému), Nemecko (satelitný systém) a Rakúsko spolu s ČR, kde sa využíva mikrovlnná technológia výberu poplatkov za užívanie diaľnic.

POUŽITÁ LITERATÚRA

- [1] CHALMERS, D. – HADJEMMANUIL, Ch.- MONTI, G.-TOMKINS, A.: European Union Law. Cambridge UK: University Press Cambridge, 2006. ISBN 13-978-0-521-82041-7
- [2] GRENDDEL, P.:Legislatíva v doprave – I. časť cestná doprava, Košice, TUKE FBERG 2006, ISBN 80-8073-699-5
- [3] ROTH, W.-KERNOHAN, D.: Integrating Europes Transport System. Brussels: Centre for European Policy Studies, 2006. ISBN 92-9079-627-8
- [4] <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>

Recenzent: Ing. Fedorko Gabriel, PhD.
TU Košice, Fakulta BERG, Park Komenského 14, Košice